

פרוטוקול מס. 11

פשיבת ועדה העבודה

יום ג', כ"ד באדר, תשל"ד - 18 במרץ, 1974, שעה 10.00

נ כ ח ו

חברי הוועדה: היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו

י. ארידור
ס. גז
פ. גרופר
ל. דיציאן
ה. זיידל
ס. כהן
א. מריאל
ח. שמעוני

מוזמנים:

ד"ר ע. פבט - משרד המשפטים
מר י. שיף - משרד הסעד
מר פ. הר - אגף התקציבים, האוצר

המוסד לביטוח לאומי {
מר ס. לויין
עו"ד ס. ביטון
מר י. ארד
גב' ר. ברקאי
מר ש. פש

מוזכיר הוועדה:

ש. צמח

רשם ה:

א. דגני

דד-היום:

חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב) תשכ"ח-1968,
תקנות בדבר ביטוח נכות;

חוק המזונות (הבטחת תשלום) תשל"ב-1972,
תקנות לביצוע החוק;

הסכם בין הממשלה לבין המוסד לביטוח לאומי
בענין תשלום הטבות סוציאליות;

תקנות הביטוח הלאומי (דמי קבורה) (תיקון)
תשל"ד-1974.

חוק הביטוח הלאומי (נוסח משולב) תשכ"ח-1968
תקנות בדבר ביטוח נכות

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: אני פותח את הישיבה.

בישיבת הוועדה ביום ו' שעבר סיימנו את הדיון בתקנות בדבר ביטוח נכות. חברי הוועדה ביקשו שיובא בפנינו הנוסח הסופי של התקנות, ברוח ההערות וההצעות שהושמעו באותה ישיבה. מבחינת התוכן מיצינו את הדיון בתקנות, ולמעשה הצבענו ואישרנו אותן. אם יש הערות לנוסח - נשמע אותן.

י. ארידור: סעיף 7(א) הוא כללי מדי. המלה "עובד" היא בעלת הגדרה ברורה. הנוסח צריך להיות: "ההכנסה מעבודת עובד בתקופה הקובעת -".

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: מה דין הרשימה שבחוספת?

מר י. שיף: הגשנו רשימה מתאימה.

מר מ. לוי: חששנו שפירוט יתר שלהחוספת עלול להביא לכך שכמה מהמוסדות לא ייכללו בה. לכן נחנו רשימה כללית יותר. במקום החוספת המפורטת אנו מציעים חוספת כללית יותר. הרשימה שאנו מציעים מונחת בפני חברי הוועדה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: החוספת מתייחסת למוסד מוגן. במקום הפירוט מציעים לנו נוסח כללי.

י. ארידור: החוספת מבחינה בין שלושה סוגים של מוסדות: מוסדות, מועדוני העסוקה ופינות עבודה. נניח שיש מפעל של הקרן. מדוע מתייחסים רק למוסדות של הקרן ולא למפעלים של הקרן?

מר י. שיף: הדבר טעון תיקון. דעתי היתה שכדי למנוע בעיות מוטב לפרט את הרשימה ולפרסם כל מפעל חדש שנפתח.

י. ארידור: אינני מתנגד לנוסח כללי.

עו"ד מ. ביטון: בסעיף 1 אפשר להוסיף "מפעלים".

ה. זיידל: יש מפעל חדש לתעסוקת קשישים המשותף לסוכנות היהודית, ההסתדרות, המוסד לביטוח לאומי והעיריות.

מר מ. לוי: בסעיף 7 נאמר: מפעלים מטעם "יד לקשיש".

מר י. שיף: האוכלוסיה הנמצאת שם היא בגיל של מקבלי קיצבה.

ה. זיידל: אני מציע להשאיר ליושבת-ראש לבדוק את המפעלים הכלולים בתוספת.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: האם זהו מועדון לנכים או רק לקשישים?

ה. זיידל: זהו מוסד פתוח לכל המקרים. היות והוא מוסד חדש, אני מציע לכלול אותו.

מ. כהן: בסעיף 1 אני מציע לומר: מוסדות ומפעלים של הקרן למפעלי שיקום--.

י. ארידור: מה הדין אם "המשקם" מספק תעסוקה באמצעות מפעלים שונים? נניח ש"המשקם" שולח קשיש למפעל של הזולת לעבוד בחנאים של "המשקם".

מר י. ארד: נצטרך לבדוק לגופו של ענין מהי המשמעות של תעסוקה כזו.

י. ארידור: נניח ש"המשקם" איננו מעסיק את האדם בעצמו, אלא שולח אותו לחברה לעבוד בה בשכר נמוך, לפי הסדר בין "המשקם" ואותה חברה. האם הוא לא ייכלל בתוספת?

מר י. ארד: תיאורטית זה יכול להיות.

י. ארידור: צריך לפתור את הבעיה.

א. מויאל: אפשר להוסיף: וכן מפעלים ומוסדות דומים.

י. ארידור: "עובדים מטעם המשקם" - נוסח זה כולל את הכל.

א. מויאל: אותנו מעניינים מוסדות העשויים לקום.

מר י. שיף: בסעיף 3. אני מציע לומר "מפעלים ופינוח עבודה המשותפים לרשויות המקומיות ולמשרד הסעד" במקום "מטעם הרשויות המקומיות".

מר מ. לוי: אני מציע להוסיף לרשימה קטגוריה נוספת: וכל מוסד או מפעל אחר שיאושר על-ידי שר העבודה ושר הסעד בהודעה ברשומות.

י. ארידור: הנוסח שהציע מר שיף הוא נוסח מצמצם.

מר י. שיף: אין מושג של מועדוני תעסוקה לפוגבלים. קיים המושג של מע"ש - מפעלי עבודה ושיקום.

הוחלט: בסעיף 1 לתוספת ייאמר: מוסדות ומפעלים של הקרן -

יתווסף סעיף 8 לרשימה שבתוספת ובו ייאמר:
מע"ש - מפעלי עבודה ושיקום;

יתווסף סעיף 9 שבו ייאמר:
וכל מוסד או מפעל אחר שיאושר על-ידי שר העבודה ושר הסעד בהודעה ברשומות.

התוספת א ו ש ר ה

א. מויאל: בסעיף 10(א) הצעתי 7 שנים במקום 6 שנים.

תקנות הביטוח הלאומי (ביטוח נכות) תשל"ד-1974 - א ו ש ר ו

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: נאחל למוסד לביטוח לאומי שיתגבר על הקשיים של הביצוע, ואנו מצפים לתקנות

הנאות.

חוק המזונות (הבטחת תשלום) תשל"ב-1972
תקנות לביצוע החוק

ה'ו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: מובאות בפנינו לאישור תקנות המזונות (הבטחת תשלום) (תיקון) תשל"ד-1974. נשמע דברי הסבר מהיועץ המשפטי של משרד המשפטים.

מ. ע. פבט:

כזכור, חוק המזונות מזכה אשה וילדים שקיבלו פסק-דין למזונות בקבלת מפרעה על-חשבון הסכום שנקבע בפסק-הדין. מפרעה זו נקראת בחוק "תשלום", ויש לקבוע את שיעורי התשלום.

סעיף 3 לחוק קובע כי שיעורי התשלום יהיו כפי שנקבע בפסק-הדין או בתקנות; הכל לפי הסכום הקטן יותר.

סעיף 20 לחוק עונה לשאלה ואומר ששר המשפטים מתקין את התקנות בהתייעצות עם שר האוצר ובאישור ועדת העבודה של הכנסת. לכן התקנות מובאות אליכם.

בהתאם לסעיף 20 אישרה בזמנו ועדת העבודה את תקנות המזונות, שם מופיעה תוספת הקובעת מהם שיעורי התשלום שמקבלת אשה שאין לה ילדים, ילד, או אשה עם ילדים. אני מדבר על תוספת ראשונה אשר שונתה בינתיים. באותה תוספת נאמר שאשה או ילד יקבלו סכום של 160 לירות. אחר-כך גדל הסכום שמקבלת אשה עם ילדים בהתאם למספר ילדיה.

לפי תקנה 5 ישתנו שיעורי התשלום שנקבעו בתוספת בתחילת כל שנת כספים לפי שיעורי התנודות של השכר הממוצע במשק. היות והנסיון מוכיח כי בדרך-כלל צוטה השכר הממוצע לעלות, קובעות התקנות כי בתחילת כל שנת כספים תהיה התאמה של הסכומים אשר נקבעו בתוספת, וזאת על-מנת שהאשה תקבל סכום יותר גבוה בהתאם לעליה בשכר הממוצע.

מספר חדשים לאחר התקנת התקנות בתגלה צורך להגדיל את הסכומים בלי להמתין עד סוף שנת הכספים, כי השכר הממוצע עלה במידה כזו שהיה צורך לעשות התאמה של התוספת. באנו בפני ועדת העבודה וביקשנו לאשר תקנות לשם הגדלת התוספת. תקנות אלה הן משנת תשל"ג, ובהן הוגדלו הסכומים שבתוספת.

חשבנו שלאחר הגדלת הסכומים נוכל לחכות בשקט עד ה-1 באפריל, שאז ממילא ישתנו הסכומים שבתוספת, בהתאם לאמור בתקנות העיקריות. אלא שמספר חדשים לאחר שהועדה אישרה את התוספת לתוספת התעורר צורך שוב להגדיל את הסכומים. ואז נתעורר השאלה: האם בתקופה של אינפלציה ושינויים תכופים בשכר הממוצע אין לחפש אחר מכה-משותף שיקשור את התוספת אוטומטית להעלאת המחירים. וזה מה שאנו מציעים היום.

התנהל ויכוח בין הגורמים השונים אין צריך להעלות את התוספת, האם על-ידי שינוי הסכומים שבתוספת, או האם יש לקבוע זאת באופן אוטומטי. אנו העדפנו את הדרך השנייה בגלל השינויים התכופים והתמידיים.

אנו מציעים כאן לשנות את תקנה 5. בתקנה (א) אנו חוזרים על מה שנאמר קודם לכן, אלא שפשחנו כאן על הוראה סטויטת שהמוסד לביטוח לאומי לא ראה בה ענין מיוחד.

אנו מוסיפים כאן את הקשר בין התשלומים שבתוספת לבין העליה בשכר הממוצע. המוסד לביטוח לאומי הסתמך כאן על נוסח שהופיע בתיקון לחוק הביטוח הלאומי הדין בקיצבאות זקנה. מוצע לאמץ כאן את אותו נוסח כדי שגם הזוכה על-פי חוק המזונות תקבל תוספת התואמת את העליה בשכר הממוצע.

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: אישרנו את חוק המזונות והוא נכנס לתוקפו ב-1 באוקטובר 1972. כדי להתחיל בניצוץ

החוק צריך היה להתקין תקנות לביצוע החוק, והתקנות הראשונות הותקנו ב-19 בספטמבר 1972. בתקנות אלה קבענו את שיעורי התשלום המגיעים לאשה שיש לה פסק-דין למזונות ואשר פונה למוסד לביטוח לאומי. ואלה הם הסכומים שנקבעו בתקנות מ-19 בספטמבר 1972: אשה שאין עמה ילדים - 160 לירות; אשה עם ילד אחד - 248.50 לירות; אשה עם שני ילדים - 310.90 לירות; אשה עם שלושה ילדים - 393.60 לירות; אשה עם ארבעה ילדים - 417.30 לירות, ועבור כל ילד נוסף - תוספת של 50 לירות.

לאחר מספר חדשים אמרנו שאנו חייבים

להעלות את הסכומים האלה לאחר ההתייקרויות. התנהלו דיונים בין משרד המשפטים, המוסד לביטוח לאומי והאוצר, ובסוף הגענו להסכמה להעמיד את שיעורי התשלום על הסכומים הנאים, שהם שווים לסכומים שמקבלים אלמנה עם שאירים מהמוסד לביטוח לאומי.

החל מ-19 ביולי 1973 נקבעו הסכומים

הנאים: לאשה בלי ילדים - 212.80 לירות; לאשה עם ילד אחד - 330.20 ל"ש; לאשה עם שני ילדים - 416.15 לירות; לאשה עם שלושה ילדים - 536.05 ל"ש; לאשה עם ארבעה ילדים - 689.80 לירות; לאשה עם חמשה ילדים - 828.60 ל"ש; לאשה עם ששה ילדים - 964.40 ל"ש, ועבור כל ילד נוסף מעל לששה ילדים תוספת של 129.- לירות. אלה הם סכומים נכבדים למדי.

קיבלנו תיקון לחוק הביטוח הלאומי - לא

מספיק - שאנו מצמידים את כל התשלומים האלה לשכר הממוצע במשק. הוספנו גם את סעיף 11(ג) האומר בסיפא שלו, שבמידה וחלו שינויים במשך השנה כתוצאה מהעלאה בתוספת היוקר או בפיצוי בעד ההתייקרות - יגדלו התשלומים בהתאם.

לאחר שהצמדנו את האשה הזכאית למזונות

לאלמנה, נשארו שיעורי התשלום האלה צמודים רק לתנודות בשכר הממוצע. אשה זו לא קיבלה את הפיצוי המתאים בעקבות העלאה בתוספת היוקר או פיצוי בעד התייקרות במרוצת השנה. התוצאה היא שסכומים אלה קטנו בהשוואה לסכומים שמקבלת אלמנה וילדיה מהמוסד לביטוח לאומי.

בתקנות אלה באים להחיל גם על האשה הזכאית

למזונות את ההוראה שנקבעה בסעיף 11(ג) ולשלם לה את התוספת הנובעת מהעלאת תוספת היוקר או הגדלת הפיצוי בעד ההתייקרות במרוצת השנה.

אנו מעריכים את ההיענות של הגורמים

הנוגעים בדבר לקבל את ההצעה הזו.

ל. דיציאן:

אם נבוא בעתיד לדון בתקנות מן הראוי שימסרו לנו את ההתפתחות עם דברי הסבר.

יש בכך כדי לייעל את העבודה.

אשר לתוספת-יוקר ופיצוי עבור ההתייקרות;

בחדשים ינואר-פברואר היתה תוספת-יוקר של 20%. מה מקבלת אותה אשה הזכאית לתשלום, האם תוספת של 20% על הסכום של 416 לירות? על מה חלה תוספת-היוקר של 20%?

י. ארידור:

אני ער לכך שהעתקנו כאן את סעיף 11(ג),

אבל אינני מבין את הסעיף. בסיפא של

תקנה 5(ב) נאמר: "בשיעור השווה לשיעור הגדלת שכר העבודה כתוצאה

מתשלום הפיצוי". פיצוי עבור התייקרות איננו חלק משכר עבודה. נניח

שיש הסכם בין המוסד לביטוח לאומי לבין הממשלה, לפי סעיף 200, על תשלום

פיצוי למעוטי-יכולת. פיצוי זה איננו חלק של שכר העבודה. הפיצוי איננו

חייב להיות פרופורציונלי להתייקרות. הפיצוי ניתן בהתחשב בגודל המשפחה,

הוא ניתן בהתחשב בשכר - הוא הולך וקטן ככל שהשכר הולך וגדל.

תוספת-היוקר מגדילה את שכר העבודה. הפיצוי

עבור התייקרות איננו מגדיל את השכר. יש פיצוי לפי הסכם עם ארגון העובדים,

יש פיצוי לפי סעיף 200. לפי מה נקבע שיעור הגדלה של שכר העבודה? יכול

להיות שבאותה תקופה יש תוספת-יוקר ויש פיצוי בעד התייקרות, כאשר אין

משלמים תוספת יוקר.

יכול להיות שצריך לתקן את סעיף 11(ג)

בחוק הביטוח הלאומי. אבל בבואנו עכשיו להתקין תקנות איננו חייבים
לאמץ את הנוסחה של סעיף זה אלא לומר שאם המדד עולה מעבר לאחוז מסוים -
צריך לשנות את הסכומים. תוספת יוקר משתלמת עד שכר יסוד של 700 לירות.
כתוצאה מכך הפרופורציה בין העליה בשכר בעקבות תשלום תוספת היוקר לבין
העליה במדד היא לרעת תוספת-היוקר. לפיכך כל העניין הוא מעוות.

אני מציע לכן לנקוט נוסח האומר: אם חלה עליה
במדד בשיעור העולה על 3%-4% יוגדלו שיעורי התשלום שבתוספת בשיעור דומה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: בזמנו זו היתה הפרשה שהושגה, לאחר שניהלנו
מאבק קשה ועקשני. יש מקום לתקן את סעיף
11(ג), במיוחד את הפיסקה האחרונה בו באומרת "בשיעור השווה לשיעור הגדלת
שכר העבודה כתוצאה מתשלום הפיצוי". הבעיה התעוררה בעת הדיון על תשלום
קיצבאות הזקנה לקשישים. לכלל השכירים השתלמה תוספת יוקר של 6%, ואילו
מקבלי קיצבאות הזקנה קיבלו תוספת של 3% בלבד, כי הסענה הייתה שזהו שיעור
חלקה של תוספת היוקר בשכר העבודה. התיקון צריך לבוא בשורה האחרונה
של סעיף 11(ג). ניאלץ לבקש להכניס תיקון יסודי בסעיף זה.

א. מויאל: נבחין בין שלושה סוגים של תוספות. יש
תוספת יוקר רגילה, ואם היתה רק תוספת רגילה -
סעיף זה לא היה קיים. יש פיצוי למעוטי יכולת הניתן למשפחות מרובות
ילדים כאשר תוספת היוקר איננה מספקת. ויש פיצוי הניתן כמקדמה, הוא ניתן
בחדש פברואר כמקדמה, וכאשר ישלמו בחודש יולי תוספת יוקר המקדמה הזו
תיבלע.

אם היתה זו תקופה רגילה שבה משלמים תוספת-
יוקר רגילה בראשית השנה, הרי אותה משפחה הייתה מקבלת את התוספת בראשית
שנת הכספים. סעיף 11(ג) הוא סעיף שהזמן גרמו, לאחר שהחלו לשלם תוספת-
יוקר פעמיים בשנה.

לדעתי הנוסח המוצע לנו הוא טוב ומתאים

ויש לקבלו.

המכשיר של תוספת-היוקר מתחיל להתערער.
כאן יש נגיסה אחת. הוא איננו מוכיח את עצמו גם בשטחים אחרים. מכשיר זה
הוא טוב בתקופה רגילה, כאשר המדד עולה ב-3%-4%, ואז בראשית השנה
משלמים את התוספת, והכל בא על מקומו בשלום. בתקופה של אינפלציה לא זו
בלבד שהמכשיר איננו מוכיח את עצמו, אלא שיש לו השלכות הפוגעות בחוליות
החלשות של החברה. הנושא הזה מחייב דיון רציני. צריך לשכלל את המכשיר
הזה.

יש כמה קבוצות שוליות בחברה הישראלית,
בפרט קבוצות חלשות, עלינו ללכת לקראתן. לכן אני מברך על התיקון הזה
ומקבל אותו.

ה. זיידל: לא השתכנעתי שהתיקון שהוגש לנו היום הוא
תיקון משמעותי. יש הצמחה לשכר הממוצע במשק.

השכר הממוצע כיום הוא 1,270 לירות. וכן יש הצמדה לתוספת היוקר.
קיצבת הזקנה שמשקלה בשכר הממוצע היה 22%-23% הלכה וקטנה בערכה, כי
בחוק הביטוח הלאומי - עד התיקון האחרון - קיצבה זו היתה צמודה אך ורק
לתוספת היוקר. תוספת-יוקר בתנאים רגילים מהווה רק שליש מתוספות השכר.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: איננו מבטלים את ההצמדה לשכר הממוצע
במשק. תקנה 5(א) אומרת ששיעורי התשלום
ישתנו לפי שיעור התנודות של השכר הממוצע.

ה. זיידל: השכר הממוצע במשק כולל את הכל. לשם מה
דרוש הפירוט?

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: את החישוב של שיעורי התשלום לפי ההצמדה לשכר הממוצע במשק עושים פעם בשנה בחודש אפריל. אבל במרוצת השנה חלים שינויים נוספים, שאותם צריך להביא בחשבון. איננו רוצים שהאשה תצפה מספר חדשים עד לקבלת הפיצוי.

ה. זיידל: קיבלתי הסבר מלא ומספק.

י. ארידור: החישוב לפי תקנה 5(ב) איננו אפשרי, כי כורכים כאן יחד שלושה סוגים שונים של קריטריונים שכל אחד מהם יכול לתת תוצאה אחרת. לפי האמור בתקנה 5(א) מבטלים את ההעלאה לפי תקנה 5(ב) ב-31 במרס. הדראה זו צריכה לחול כאשר שיעורי התשלום הועלו בהתחשב בתשלומי תוספת-יוקר. אם ב-31 במרס ממשיכים לשלם פיצוי עבור התייקרות, יש חישוב של שכר ממוצע. אבל אם ממשיכים לשלם פיצוי עבור התייקרות כיוון שלא שילמו תוספת-יוקר או הקפיאו חלק ממנה, מדוע לא ימשיכו לחשב זאת. זה כלול בשכר הממוצע.

פ. לוי: זה כלול בשכר הממוצע.

אינני רוצה להימנע לצד המריטורי של הסוגיה של 3% ו-6%. אם יגיעו למסקנה שהדבר מחייב תיקון, זה ענין של תיקון החוק. אני מבקש להבהיר מה היו השיקולים שלנו.

סעיף 200 הוכנס ביוזמת הוועדה, בה בשעה שבהצעה המקורית לא כללנו התייחסות לסעיף 200. המדד מוגדר בתגובה המדד לפיו משתלמת תוספת-יוקר. המדד היה מושג מדעי, ואחר-כך לפי הסדרים פעל בצורה אוטומטית. בשנים 1967 ואילך איך תוספת-יוקר כמושג מוגדר. הוא הוקפא. במגעים בין אנשי לשכת התיאום וההסתדרות לא רצו אנשי לשכת התיאום להתרפק על המושג של תוספת-יוקר. הם ביקשו למחוק אותו. הם הכניסו מונח: פיצוי עבור התייקרות. בהסכמים הקבוציים שנחתמו משנת 1967 מופיע המושג "פיצוי בעד התייקרות".

הפיצוי בעד התייקרות איננו הולך בד בבד עם השינויים במדד. היתה עיסקת חבילה ולפיה שולם סכום מסוים שלא דווקא שיקף את ההתייקרות אלא נקבע על-סמך הסדר בין שלושת הגורמים שניהלו את המשא-והמתן והחליטו לשלם פיצוי עבור ההתייקרות.

יכול להיות שאלה הם שמות נרדפים. אבל אם ננתח את המושגים נראה שתוספת-היוקר היתה מושג מדויק שהיה קשור בתנודות של המדד לפי הנתונים של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, בה בשעה שהפיצוי עבור התייקרות היה תוצאה של הסדרים אד-הוק. לכן אין האחד סותר את השני.

לכן המושג הנכון הוא פיצוי עבור התייקרות, והוא חלק של השכר. אפילו בחוק פיצויי פיטורים כללו את התוספות הנובעות מההתייקרות. כדי למנוע ספקות כתבנו את שתי האפשרויות.

סעיף 200 הוא הסעיף הדן בהטבה סוציאלית; סעיף 200 דן גם במענקים לבעלי שכר נמוך.

י. ארידור: זה לא כלול בשכר. לכן יש פה שתי שיטות חישוב.

פ. לוי: במספר לא מבוטל של מקרים ניתן פיצוי למעוטי הכנסה, לפי סעיף 200.

אינני יודע מדוע זה לא חלק של השכר. אנו מפרשים זאת כחלק של השכר. לצרכי מס הכנסה יש פטור מיוחד של שר האוצר. אילו זו היתה רק תמיכה סוציאלית ולא מקור של הכנסה, שר האוצר לא היה צריך לתת את הפטור. גם משרד האוצר רואה זאת כחלק אינטגרלי של השכר. לכל מיני זכויות בביטוח הלאומי, כמו של נפגעי עבודה או ביטוח אמהות, כל המרכיבים כולל החלק הזה מובאים בחשבון כשכר עבודה. ברגע שניתן פיצוי בעד התייקרות - ראינו זאת כהגדלת שכר.

יכול לקרות ששני המרכיבים האלה פועלים בעת ובעונה אחת, אבל זה נבלע בסופו של דבר. התוצאה היא שקיצבת הזקנה עולה. ברגע שאתה עושה הסכם לפי סעיף 200, קיצבת הזקנה עולה. ואם אחר-כך משלמים פיצוי בעד התייקרות - קיצבת הזקנה עולה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: התיקון הוא טוב וחשוב. על הסיפא של סעיף 11(ג) נצטרך עוד להיאבק במטרה להכניס בו

תיקון.

לחבר-הכנסת דיציאן רצוני להשיב שהתיקון המוצע יחול על הסכום המלא. בתקנה 5(א) נאמר כי שיעורי התשלום ישתנו בהתאם.

אני מבקשת להעיר לסעיף התחולה. לא יתכן להעניש את הנשים האלה כיוון שהתקנות השתנו ולא הובאו עד כה. אנו מטפלים בנושא כמה חדשים. אני מציעה שתחילתן של התקנות תהיה מ-1 באוקטובר 1973. אם המוסד התחיל לשלם את הפרשים האלה מ-1 באוקטובר - זה טוב.

בכמה מתבטאת התוספת?

מ. גז:

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: ביקשנו שאנשי המוסד ימסרו לנו פרטים ונתונים על ביצוע החוק.

המוסד לביטוח לאומי בא לבקש מהוועדה

גב' ר. ברקאי:

להצמיד את הזכאות לפי חוק המזונות לאלמנות ושארירים. זהו החוק היחידי שלא זכה להצמדה הזו בתיקון מס. 10. תיקון מס. 10 מאפשר לנו להצמיד את התשלומים האלה לשיעור התייקרות באותה תקופה ולהגדיל את התשלומים אוטומטית בהתאם לכך.

החל מ-1 באפריל 1974 אותה אשה שהיא מסוכסכת

עם בעלה - לא גרושה - תקבל את מלוא הסכום שנקבלת אלמנה. אין צורך לומר שתחילת התקנות מ-1 באוקטובר, כי שילמנו את ~~הסכום~~ ~~הדין~~ רטרואקטיבית לשנה כפי שהחוק חייב אותנו. ואם התחולה תהיה ~~מ-1 באוקטובר~~ נגדיל את התקרה ונשלם לנשים אלה יותר מאשר קיבלו האלמנות ~~שגברן~~ את כל החישובים והם מראים כי תחולה רטרואקטיבית תיצור אי-שוויון בין הנשים שלא נוכל לעמוד בה.

הנשים האלה קיבלו כבר את הפיצוי. אם ניתן

פסק-דין על 700 ל"י, הגשנו חביעה להוצאה לפועל ושילמנו לאשה את הכסף. סכומי פסק-הדין שונו מחודש נובמבר מ-500 ל-700 לירות בהתאם להתייקרות.

מתוך 1700 תביעות שהוגשו עד סוף 1973,

ב-558 מקרים הכתובות של האשה והבעל היו זהות. אלה הן נשים הגרות יחד עם בעליהן. הבעל טוען: אחם דורשים את מלוא פסק-הדין, אבל אני חי עם האשה ומפרנס אותה. אנו משלמים את פסק-הדין.

המוסד לביטוח לאומי מנסה לעזור לנשים,

אבל צריך לזכור שהביצוע של החוק הוא מסובך. אנו קודם-כל משלמים לנשים את התשלומים האלה. אם נאמר שהתחילה של התקנות תהיה מ-1 באוקטובר, יוצר מצב שנשים אלה תקבלנה סכומים יותר גדולים מאשר האלמנות.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: אינני מבינה את החישוב הזה.

תחולה רטרואקטיבית של התקנות חייב

פ. הר:

לשנות את שיעורי התשלום שבתוספת ישתנו כל שנה ב-1 באפריל. בהתאם למה שכתוב בהצעה, שיעורי התשלום באורח רטרואקטיבי. אם נשנה את שיעורי התשלום באורח רטרואקטיבי ויחד עם זה נגדיל אותם ב-1 באפריל בהתאם לתנודות של השכר הממוצע - תקבלנה נשים אלה פיצוי כפול גם בדרך של תוספת יוקר וגם באמצעות השכר הממוצע, בעוד שלגבי אלמנות כל התוספות שהן מקבלות במשך השנה מתבטלות כאשר באים להגדיל את הקיצבה מ-1 באפריל. אם נעשה כן נגיע לרמת קיצבה יותר גבוהה לזכאיות לפי חוק המזונות.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: הקיצבה של האלמנה העודכן ב-1 באפריל לפי שיעור התנודות של השכר הממוצע. אותה אלמנה קיבלו בחדש יוני ועכשיו תוספת-יוקר של 6%. לעומת זאת, האשה המקבלת תשלום לפי חוק המזונות לא קיבלה כל תוספת. אני מבקשת שעל אשה זו יחול אותו דין החל על אלמנה. אותו תוספות שיובטלו לגבי אלמנה תבוטלנה גם לגבי אשה זו.

מר פ. הר: אם תמצא דרך לתת פיצוי ב-1 באפריל בלי לתקן את השיעורים שבתוספת - זה אפשרי. השאלה איך אפשר לעשות זאת במסגרת חוקית.

ה. זיידל: הגישה של המוסד לביטוח לאומי היא נכונה. כל חישוב רטרואקטיבי איננו רצוי. התחולה צריכה להיות מ-1 באפריל, אבל יש לשלם לנשים אלה סכום חד-פעמי כפיצוי עבור השינויים והתמורות שחלו במשך השנה.

עו"ד מ. ביטון: התשלומים האלה הם סכומי כסף המהווים מקדמות על-חשבון גביית פסקי-הדין. זו איננה זכות סוציאלית שנותנים לאשה. היות וזו מקדמה, הרי אם התחולה חדה רטרואקטיבית - תהינה כמה תופעות בלתי-נסבלות. שילמנו לאשה סכום כסף, תבענו זאת מהבעל. הוא שילם, והם השלימו. אם המוסד יצטרך לשלם לאשה יותר כסף, הוא יאלץ לפתוח תיק בהוצאה לפועל ולפנות לבעל. אינני מדבר על הסיכון המינהלי הכרוך בכך. בהרבה מקרים גבינו מהבעל את הכסף. תשלום רטרואקטיבי יחייב אותנו שוב לנקוט פעולה נגד הבעל.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: בדרך-כלל נשמעה הטענה שקשה לגבות את הסכומים שנפסקו בפסק-הדין.

מ. כהן: היות והתקופה חלפה, הרי למען שלום-בית מוטב לא להחיל זאת רטרואקטיבית.

ל. דיציאן: בכמה מקרים אתם מצליחים לגבות את מלוא פסק-הדין?

גב' ר. ברקאי: ב-508 מהמקרים, בערך שלישי.

ל. דיציאן: אלמלא המלחמה היינו גובים יותר ואולי מגיעים לגביה בשני-שלישים מהמקרים.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: אם אתם עומדים על כך, אני מוותרת על הצעתי. אני מעמידה את התקנות להצבעה.

ה צ ב ע ה

תקנות המזונות (הבטחת תשלום) (תיקון) תשל"ד-1974 - א ו ש ר ו

הסכם בין הממשלה לבין המוסד לביטוח לאומי בענין מתן הטבות סוציאליות

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: אנו חוזרים לדון בהסכם בענין מתן הטבות סוציאליות. אני מבקשת להזכיר את הסיכום שקיבלנו בישיבה הקודמת. הענין מחקד סביב סעיף 4, המאזכר את סעיף 11(ג) לחוק. בשעתו הבענו אי-שביעות רצון מהנוסח של סעיף 11(ג) לגבי הפיצוי אשר ניתן לקשישים החיים על קיצבת הזקנה. כאשר באים לתרגם את תשלום המקדמה של תוספת יוקר בשיעור של 6% על שכר יסוד של 700 ל"י, או 3% על השכר הכולל - ולהחילו על קיצבת הזקנה, משלמים לקשישים המקבלים קיצבת זקנה תוספת של 3% בלבד, אפילו אם סכום הקיצבה שהם

מקבלים הוא 188 לירות, או 280 לירות יחד עם ההטבה הסוציאלית. ונשאלת השאלה: כיצד נעשית החלוקה הזו? מהו המשקל של תוספת-היוקר בסכום הזה, כיצד אתם הופכים את הקיצבה לשכר כולל שעליו משלמים רק 3% תוספת יוקר ולא 6%?

לכן אמרתי שיש מקום לדרוש את תיקונו של סעיף 11(ג) לחוק כדי שמקרים כאלה לא יישנו בעתיד. טוענים שהשיעור השווה לשיעור הגדלת שכר העבודה כתוצאה מתשלום הפיצוי הוא 3%, לכן משלמים לקשישים תוספת של 3% לקיצבה שהם מקבלים. אני סבורה שמצב כזה איננו יכול להימשך. ביקשנו מה וצר לחשוב על הפיצוי הזה, ואנו מבקשים לשמוע תשובה בעניין זה.

היתה נקודה שניה שנשארה פתוחה ואנו מבקשים לקבל עליה תשובה היום. היתה כבר הסכמה של האוצר להצעה של ועדת העבודה להצמיד את קיצבת הזקנה וחלופי הפיצוי לשכר הממוצע במשק. הצענו שהצמדה זו תחבטא ב-22.5% מהשכר הממוצע במשק. לא היתה לנו כוונה שבאותם 22.5% יובאו בחשבון גם הוותק וגם דחיית פרישה. בישיבה הקודמת הצענו לקבל אחת משתי אלטרנטיבות: או 22.5% בלי ותק ובלי דחיית פרישה, או 25% הכוללים גם את תוספת הוותק וגם את התוספת של דחיית הפרישה.

מר פ. הר: לגבי הנושא הראשון של תוספת-יוקר - הוא שייך לחוק הביטוח הלאומי. אם מבקשים תיקון, צריך לבקש תיקון בחוק הביטוח הלאומי.

אם מדברים על הצמדה לקיצבה לשכר הממוצע ועל ההשפעה של תוספת היוקר המתבטאת בשכר הממוצע - יהיה פער בין תוספת היוקר אם נחשב אותה במלואה לבין השינוי בשכר הממוצע.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: בחדש אוקטובר, בנוכחותו של מר גפני ובהסכמתו קיבלנו החלטה בעניין זה ורשמנו את הודעתו בפרוטוקול. העברנו זאת לשר ולנוגעים בדבר. החלטה זו אומרת: והיה אם באפריל כתוצאה מההצמדה לשכר הממוצע הסכומים האלה יעלו על הסכום המשתמע מההצמדה לשכר הממוצע במשק - הסכומים של הקיצבות לא יוקטנו.

מר פ. הר: לא הכחשתי זאת. זה שריר וקיים.

אם נתעלם מהפיצוי ונקח את תוספת היוקר כפי שניחנה במלואה, נגיע לנתונים הבאים: ביולי - 10.2%; בינואר - 14.8%, וביחד - 25%. בפברואר שולמה מקדמה של 6%. וביחד - 31%. זאת לעומת שינוי שכר הממוצע שיהיה 28%.

לפי החוק, התוספת לקיצבה כתוצאה מתוספת-היוקר היא בהתאם להשפעה על השכר הממוצע במשק. תוספת-יוקר של 6%, השפעתה הכוללת על השכר במשק היא 3%. גם בשכר המינימום יש שכר יסוד וגם תוספות אחרות.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: ומהו היסוד בקיצבת הזקנה?

ח. שמעוני: ומהו היסוד בשכר מינימום?

מר פ. הר: לפי ההגדרה ההצמדה היא לשכר הממוצע במשק.

ח. שמעוני: כל עוד אינך מגיע לשכר היסוד בשכר מינימום - יש לחשב זאת כשכר כולל.

מר פ. הר: זה מחייב תיקון בסעיף 11(ג) לחוק ולא בהסכם.

מר פ. הר:

אשר לנושא השני - אנו נשארים בדעה שהיתה לנו בעבר, שהמדינה איננה יכולה לשלם שתי דמות מינימום לשני אנשים. אנו בדעה שיש לעמוד על השיעור של 22.5%. העלאה ל-25% פירושה תוספת של 61 מיליון לירות. אנו נשארים צמודים להצעה שהבאנו בפני הוועדה.

ה. זיידל: ועדת העבודה איננה צריכה לוותר בענין זה.

ל. דיציאן: אנו צריכים להתנות בכך את הסכמתנו להסכם.

ה. זיידל: הוועדה צריכה לאשר את ההסכם?

מ. לויץ: ההסכם מובא להתייעצות לוועדה.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: כאשר מביאים בפנינו ענין להתייעצות אנו מתייחסים לכך כמו לאישור. הנוסח של ההסכם איננו כפי שהובא בתחילה. תיקנו בו הרבה דברים. אם רצו להסתפק בהתייעצות, היו עושים זאת מזמן. קשה יהיה לבצע זאת אם לא נתמוך בהסכם.

ה. זיידל: אנו רשאים להגדיל את השיעורים בלוח ג'.

אם הענין הובא בפני הוועדה, היא לא צריכה להיות רק חותמת גומי, אלא היא רשאית לשנות. בשני ענינים אסור לוועדה לוותר: קודם-כל בענין תוספת-היוקר. הפנסיונר איננו משלם פחות עבור הלחם מאשר האדם העובד.

בענף זקנה יש עודף. אם אתה מדבר על תוספת של 61 מיליון יש לזכור, שזהו הענף היחיד שיש לו עודף.

מר פ. הר: עודף שוטף ולא עודף אקטוארי. בחישוב האקטוארי יש גרעון.

ה. זיידל: המוסד לביטוח לאומי לא בנוי לפי חישובים אקטואריים. (מ. לויץ: הוא בנוי על כך.) אנו צריכים לראות את העודף התקציבי. בכל העולם הקיצבה מהווה שלישי מהשכר הממוצע.

אני חייב לשבח את היושבת-ראש על ההישגים שאליהם הגיעה הוועדה. לא ידעתי שוועדת העבודה הגיעה להישגים כאלה. אני חושב שאנו צריכים לעמוד על השיעור של 25%, כולל ותק, או להסכים ל-22.5% בלי ותק. אני חושב שצריך לקבל על כך החלטה עקרונית וברורה ולהודיע עליה לכל המוסדות. לדעתי זהו המינימום.

היו"ר ש. ארבלי-אלמוזלינו: הצענו לקבל אחת משתי האלטרנטיבות ואיננו נסוגים מהצעתנו.

ל. דיציאן: אני מסכים לכל מה שאמר חבר-הכנסת זיידל. אני חייב לומר ששיטת תשלום תוספת-היוקר למעוטי הכנסה, למקבלי הקיצבאות - זוהי אחת השערות הגדולות ביותר. תוספת היוקר נובעת בעיקרה מתוספת ההוצאות שחלה על כלל האוכלוסיה. השכר הכולל כולל היום 105% תוספות יוקר. אם מחשבים את תוספת-היוקר על שכר היסוד, יאלו היוקר מאמיר לא לפי זה - זוהי גניבת דעת של הפנסיונרים שצריכים לחיות על קיצבאות הביטוח הלאומי. אם הקיצבה מהווה רק 22.5% מהשכר הממוצע, ועליה משלמת רק מחצית תוספת-היוקר שמשלמים לכלל השכירים - הרי זהו מצב אבסורדי שאיננו יכולים לעבור עליו לסדר-היום. בתוקף תפקידנו אנו חייבים לדאוג למעוטי הכנסה שיהיה להם מינימום של קיום.

כאשר דנו בתקנות לפי חוק המזונות שאלתי אם התוספת עבור ההתייקרות חלה על מלוא התשלום וקיבלתי תשובה חיובית. נדרוש גם כאן שהתוספת תהיה על כלל התשלום.

אינני חושב שאנו יכולים לאשר את ההצעה המובאת בפנינו.

ח. שמעוני:
אני חושב שהבעיה היא של חישובים. אני מבין את הנימוק שצריך להצמיד זאת ליחר המרכיבים של השכר. אבל כל עוד הקיצבה איננה מגיעה לשכר המינימום היא כולה שכר יסוד. הואיל והחישוב הוא פנימי ולא דבר שנקבע בחוק, הרי כל עוד הסכום של הקיצבה איננו מגיע לסכום של שכר המינימום, יש להתייחס אל הקיצבה כאל שכר יסוד, על כל המשתמע מזה לגבי תשלום תוספת-היוקר.

מ. לוי:
נביא את הלך הרוחות שהסתמן בוועדה בפני שר העבודה. יש כאן שני שותפים - האוצר והמוסד לביטוח לאומי.

ל. דיציאן:
אפשר אולי להזמין לישיבת הוועדה את אחד השרים כדי להסביר לו את המצב.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
עשינו זאת בעבר. בישיבה הקודמת היתה לי הרגשה שנתבקשנו לתת שהות למחשבה. חשבתי שהמחשבה תהיה בכיוון החיובי. השתופפתי לשמוע היום תשובה שלילית. ועדת העבודה רשאית להגיד למוסד לביטוח לאומי: אל תעשו הסכם כזה עם האוצר.

מ. לוי:
אני חוזר ואומר שנביא זאת בפני השר. נוכל לעשות דבר שיהיה מוסכם על דעת האוצר.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
אלה שכבות חלשות שאין להן מי שיגן עליהן. אנשים אלה אינם מרימים קול צעקה ואין מי שיזכר בשמם. אנו מדברים בשמם, אנו משמיעים את הזעקה שלהם. למה אתם קשובים כל-כך כלפי נושא זה? מדוע צריך לגלות קשיחות כלפי קשישים אלה?

פ. גרופר:
אם כל חברי הוועדה הם בדעה אחת, כולל היושבת-ראש, צריכים המשרדים הנוגעים בדבר לקבל את דעת הוועדה. אני מצטרף לדעה שנומרת את השר כדי שישמע את הנימוקים שלנו. אני מקווה שגם הוא ישתכנע. אם אנו בוועדה משכנעים אחד את השני, ההצעה עוברת. אם לא - העניין יגיע למליאה. אנו רוצים לסנוע ויכוח בנושא זה במליאה. אתם תכריחו אותנו לתקוף את העניין מעל במת הכנסת ולקיים מסיבת עיתונאים, וזאת כאשר הוועדה הגיעה לכלל דעה זו פה אחד.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
על ענין ההתייעצות היו לנו ויכוחים בעבר. אסרנו לנציגי הממשלה: כאשר אתם מביאים נושא להתייעצות, והוועדה מתבקשת להשיא לכם עצה - העצה של הוועדה מחייבת אתכם. אין לבוא לכאן ולבקש עצה, שלא חושבים לקבל אותה. אם אתם מוכנים להתחשב בעצות של הוועדה - אנו מוכנים לקיים את הדיון. כך נהגנו בעבר; ואמנם התחשבו בעצות של ועדת העבודה.

ס. גז:
להבא צריך לכתוב באופן ברור: באי שור ועדת העבודה, ולא בהתייעצות.

היו"ר ש. ארבל-אלמוזלינו:
בחוקים החדשים איננו כוללים הוראה על התייעצות. איננו יכולים להסכים לכך שהממשלה תצא ידי חובה בהתייעצות.

ס. כהן:
האם אפשר לקבל נתונים על ההרכב של האוכלוסייה הזו, כמה מאנשים אלה הם עולים חדשים?

מר ס. לוי:
נוכל להכין חומר מתאים.

מ. ש. פ. ש.:

מקבלי הטבה סוציאלית מכלל מקבלי קיצבת הזקנה כ-40% - 100 אלף. 66% ממקבלי ההטבה הסוציאלית הם בודדים. 3.5%-4.5% אלה זוגות עם תלויים.

מקבלי הטבה סוציאלית מכלל מקבלי קיצבת שאירים מספרם 23 אלף; כ-46%. אלה הפיקר אלמנות.

מבין העולים החדשים, המקבליים קיצבת זקנה, 11,000 עולים, או כ-65% מקבליים הטבה סוציאלית. רק אלה שהגיעו החל מספטמבר 1967 מוכרים כעולים חדשים.

מבין מקבלי קיצבת זקנה מיוחדת (קז"ס) שמספרם 29,500, 17,000 או 83% מקבליים הטבה סוציאלית.

ה. זיידל: אבקש לקבל את הנתונים האלה בכתב כדי שנראה את כל התמונה.

מ. כהן: אני אבקש להוסיף לחומר בכתב גם נתונים על החלוקה לפי ארצות המוצא.

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: הוועדה חוזרת על עמדתה כפי שהביעה אותה בישיבה הקודמת. איננו מוכנים לשנות את ההצעה שלנו. הברירה בידי הממשלה להחליט איזו אלטרנטיבה היא מבקשת לאמץ: 25% כולל ותק ופרישה, או 22.5% בלי ותק ודחיית פרישה.

אנו מבקשים גם לקבל תשובה בענין תשלום מלוא תוספת היוקר למקבלי הקיצבה. נכון שהנושא מחייב תיקון בחוק, אבל אנו מבקשים לדעת מה ניתן לעשות כדי לענות על הבעיה.

תקנות הביטוח הלאומי (דמי קבורה) (תיקון) תשל"ד - 1974

מ. ש. פ. ש.:

ההצעה להעלות את שיעורי דמי הקבורה היא במסגרת הנוהג המקובל על הוועדה גם בפעמים קודמות להעלות את דמי הקבורה בהתאם לעליה במדד המחירים לצרכן. איננו מציעים כאן שינוי עקרוני או רדיקלי, אלא אנו אומרים שדמי הקבורה שהועלו לקראת חודש אוגוסט 1973, בהתבסס על המדד של חודש יולי 1973 של 161.7 נקודות, יועלו בהתאם לעליית המדד.

ההצעה שלפניכם מבוססת על המדד של חודש ינואר השנה, ולכן סוצעת העלאה בשיעור של 15.6%. המדד של חודש ינואר היה 186.9 נקודות. אבל אנו מציעים להתחשב גם במדד האחרון של חודש פברואר שהגיע ל-202 נקודות. ואז ההעלאה תהיה בשיעור של 25%.

אנו מציעים להעלות את השיעורים כדלהלן:
עד גיל חודש - מ-40 לירות ל-50 לירות; עד גיל 10 שנים - מ-122 ל-151 לירות; מגיל 10 שנים ומעלה - מ-256 לירות ל-320 לירות.

אנו מציעים שתחילתן של התקנות תהיה ב-1 באפריל 1974.

מ. כהן:

אתם מגלים רוחב לב ונדיבות כאשר מדובר בכספים שמקבלות חברות קדישא או הרשויות המקומיות. לעומת זאת, צריך להתווכח אתכם על כל אחוז כאשר מדובר בקיצבאות המשתלמות לאנשים חיים.

הי"ר ש. ארבל-אלמוזלינו: אני מעמידה להצבעה את התקנות.

ה צ ב ע ה

תקנות הביטוח הלאומי (דמי קבורה) (תיקון), תשל"ד-1974 - אוסרו

(הישיבה נועלה בשעה 12.30)